

LEOPOLD SCHMIDT, *DIE KULTURGESCHICHTLICHEN GRUNDLAGEN DES VOLKSGESANGES IN OESTERREICH* [Bazele cultural-istorice ale cîntecului popular în Austria]. Sonderabzug Schweiz. Archiv für Volkskunde Band. XLV (1948), p. 105—129.

Dr. Leopold Schmidt, pe care l-am cunoscut din prezentările anterioare, ne înfățișează în studii de față câteva din rezultatele cercetărilor sale cu privire la istoria cîntecului popular austriac. Lucrarea, deși de proporții modeste ale unui articol de revistă, are totuși perspectivele unei cercetări de sinteză. Așa cum arată și titlul, lucrarea tinde să pună în lumină bazele cultural-istorice ale cîntecului popular din Austria. Aceasta înseamnă pe de o parte, că autorul nu studiază cîntecul popular despărțit de complexul cultural în care s-a născut, iar pe de altă, că nu se mulțumește să-l surprindă static într-o anumită perioadă a istoriei sale: ci dimpotrivă, ca unul ce are o concepție dialectică despre lume și societate, autorul consideră cîntecul popular ca o parte dintr-un întreg și într-o permanentă mișcare și dezvoltare determinată de mișcarea și evoluția istorică a întregului.

Concepția de la care pornește se bizuie pe următoarele raționamente. Etnografia austriacă a dovedit continuitatea aceluiași forme de cultură materială din preistorie pînă în zilele noastre, în zona alpină a Austriei. Între cultura materială și cea spirituală a unui popor există un paralelism perfect, deci apare ca necesară concluzia că și pentru cultura spirituală trebuie să existe aceeași continuitate. Argumentarea se sprijină pe observația următoare: s-a constatat că există forme de cultură specifice unor anumite zone sau regiuni geografice. Astfel pretutindeni în zonele alpine, fie în Europa fie în Asia, s-a dezvoltat în linii mari una și aceeași formă de cultură materială și spirituală, și anume o cultură de tip pastoral. Dacă acest lucru este valabil din punct de vedere geografic, trebuie să fie și istoricește valabil, în sensul că indiferent de popoarele care au locuit în unul și același orizont spațial și indiferent de orînduirea lor socială, mediul geografic le va fi influențat pe toate în același fel, dacă nu și în aceeași măsură, și deci continuitatea tradițională a culturii este nu numai posibilă ci chiar necesară.

Ideea unei asemenea continuități a culturii materiale și a celei spirituale în zonele alpine ale Austriei nu-i aparține dr. Leopold Schmidt. Ea a fost lansată pentru prima dată în 1843 de Anton Ritter von Spaun. Acesta, studiind viața tăietorilor de lemne din Salzkammergut, constata că formele culturii lor materiale au rămas în genere neschimbate de-a lungul veacurilor. Cu o intuiție curajoasă, el a ajuns să creadă că și cultura spirituală a populațiilor din acele locuri trebuie să fi avut aceeași evoluție. Cel mai de seamă argument al său era descrierea straboniană a unor populații pastorale celtice, tauriscii și noricienii, care au locuit în părțile muntoase ale Austriei, din care descriere se vedea asemănarea categorică a vieții acestor popoare cu viața actuală a păstorilor austriaci. Din această asemănare von Spaun trăsea concluzia că formele de viață pastorală din Alpii austriaci trebuie să aibă o origină încă mai îndepărtată, coborînd pînă în preistorie. Părerăa lui von Spaun a rămas izolată și nefructificată în vremea sa și chiar mai tîrziu cînd etnografia austriacă a stabilit continuitatea formelor specific austriace de cultură materială de-a lungul istoriei, aportul său a rămas nevalorificat. Reluînd ipoteza lui Spaun, Dr. Leopold Schmidt se întreabă dacă nu cumva cultura populară muzicală din Austria, ca parte integrantă a culturii spirituale, ar fi avut aceeași soartă istorică, putînd fi raportată istoricește pînă în preistorie, avînd în vedere că spațiul geografic, singurul element neschimbat în complexul de forțe care acționează asupra culturii unui grup omenesc, a putut să creeze o puternică tradiție muzicală cu un specific colorit local.

Înainte de a începe studiul istoric propriu zis, autorul face descrierea formelor de cultură materială din zona alpină a Austriei. El afirmă, după rezultatele etnografilor și sociologilor austriaci, că în Austria există mai multe grupuri sociale cu forme culturale deosebite, dar că specifică pentru Austria rămîne gospodăria pastorală, cu ușoare nuanțe de viață agrară și de viață vînătorească. Din punct de vedere muzical, instrumentele populare, în cea mai mare parte de suflat, țin și ele de această formă de cultură legată de mediul geografic. Cîntecul popular, caracterizat prin ambitusul său mare și prin tranziția bruscă de la vocea de piept la vocea de cap, a fost influențat în mare măsură de aceste instrumente. Jodler-ul, cîntecul specific acestei populații alpine, cu o funcție magică la origină dar acum degradată, pe lângă faptul că imită sunetul diverselor instrumente de suflat, este și în strînsă legătură cu ecoul, pe care îl imită și-l reproduce uneori întru totul. Astfel, autorul stabilește o legătură indestructibilă între mediul geografic și între cîntecul populațiilor care trăesc în acest mediu. Îi rămîne să mai dovedească continuitatea acestei legături de-a lungul istoriei.

Pentru a putea studia muzica populară a unui popor din punct de vedere istoric, se cere să ai la îndemină transcrieri muzicale din diverse epoci istorice. Aceste transcrieri au început însă într-o epocă relativ tîrzie, așa că cea mai mare parte a vieții cîntecului popular nu este accesibilă studiului. S-ar părea așa dar că în acest mod, cercetările au ajuns într-un adevărat impas. Autorul găsește însă o posibilitate de a suplini lipsa documentelor muzicale, prin studiul instrumentelor populare, a căror vechime este mai mare și ne permite deci să coborîm mai adînc în istorie. Dar și aci există o limită. Instrumentele populare fiind în general construite din materiale perisabile (lemn, piele, coarde etc.), nu pot fi nici ele prea vechi, pentru a ne putea servi ca bază temeinică pentru studiu. Cu toate acestea, deoarece instrumentele populare de azi reproduc instrumentele din alte epoci iar acelea, formele tradiționale de construcție și întrebuințare ale unor epoci încă mai vechi, studiul instrumentelor populare permite un sondaj mult mai adînc în istoria cîntecului popular. Iată pe baza cărui raționament începe Dr. Leopold Schmidt cercetarea istoriei cîntecului popular austriac, încercînd a stabili bazele cultural-istorice ale cîntecului popular din Austria. Obiectul principal al studiului său va fi instrumentul popular nu cîntecul vocal, însă cum am arătat mai sus, deoarece stabilește o relație de strînsă dependență între muzica instrumentală și muzica vocală în regiunea alpină a Austriei, concluziile sale se referă la întregul domeniu al cîntecului popular austriac (și instrumental și vocal).

Ne-am fi așteptat însă ca demonstrația să urmeze aceeași cale ca și argumentarea, cale care este metoda obișnuită în toate cazurile de reconstrucție a diverselor fenomene istorice. Ni se pare că era mai normal să pornească de la cunoscut la necunoscut, de la fenomenul de azi, coborînd treptat din document în document de-a lungul istoriei pînă la prima atestare documentară, și nu invers. Ori Dr. Leopold Schmidt pornește cu studiul instrumentelor populare din preistorie către zilele noastre, consemnînd atestările documentare în cazul că există, suplinind golurile prin ipoteză atunci cînd asemenea atestări lipsesc și adeseori fiind obligat de metodă să consemneze fapte care nu mai au nici o legătură cu ceea ce cunoaștem din epocile mai noi sau din contemporaneitate. Așa se face că trecerea prin neolitic, prin epoca bronzului sau prin epoca hallstattiană, nu contribuie cu nimic la stabilirea continuității istorice pe care își propusese să o dovedească. Instrumentele populare, puține și nesemnificative, ale acelor epoci n-au creat o tradiție culturală din care să se fi dezvoltat instrumentele populare de mai tîrziu. Locuitorii pregermanici ai acelor epoci nu au transmis nimic evident generațiilor următoare. Argumentul că tăcerea arheologică nu dovedește inexistența altor instrumente muzicale, care nu ni s-au păstrat documentar, dar care vor fi continuat o viață modestă tradițională, este un argument negativ și de aceea neconcludent.

Contribuția extrem de valoroasă a Dr. Leopold Schmidt la istoria cîntecului popular austriac, este de a fi descoperit cea mai veche mențiune a lui cunoscută pînă azi. Însă această mențiune datează abia de la începutul epocii istorice a acelor locuri. În anul 397 e. n., trei preoți au străbătut Tirolul, consemnînd cele văzute și întîmpinate de ei în așa numitele *Akten der Nonnberger Märtyrer*. Poporul ananilor, întîlnit de ei în acele locuri, nu era creștin încă și cei trei preoți au avut ocazia de a asista la una din sărbătorile sale păgînești. Ei scriu că oamenii erau chemați la petrecerea rituală cu sunete de tubă (*strepiu tubae, qua se ad ritos suos convocabant*), că în timpul ceremoniei au fost cîntate cîntece diavolești (*ululato carmine diabolico*) și că au auzit strigăte înfiorătoare de ciobani (*strepentes et horridos iubilos pastorum*). Interpretînd pasajul, Dr. Leopold Schmidt afirmă că această *tuba* nu era instrumentul militar de bronz cunoscut din lumea latină, ci de sigur un instrument de lemn în chip de buciom, care ar putea sta la baza construcției de instrumente populare de suflat din lemn de mai tîrziu. Formulele *ululato* și *iubilos*, după părerea autorului, pot fi puse în legătură cu *gedudelt* și *gejodelt*, pe baza asemănării fonetice din cuvinte ca și pe baza funcției, la origină magice și religioase, a jodler-ului.

Calificativele *diabólico, strepentes și horridos* sînt de sigur de raportat la părerea ce și-au făcut-o cei trei preoți creștini despre păgînismul anaunilor. Descoperirea este extrem de valoroasă. Mențiunea nu este o simplă notă fără conținut, ci dimpotrivă cuprinde o cvasi descriere a fenomenului muzical tirolez din 397 e. n. și permite încheierile la care s-a ajuns prin interpretare. Și concluzia la care ajunge autorul ni se pare întemeiată, atunci cînd susține că sub pătura de cultură provincială romană, în acele locuri, exista o cultură populară alpină cu caracter păstoresc, care continua să trăiască puternic încă în vremea imperială. Cît de departe poate cobori în trecut această cultură populară alpină nu se poate stabili; dacă ea a aparținut poporului anaunilor sau a fost moștenită dela autohtonii pregermanici ai acelor locuri, iarăși nu se poate preciza. Este însă perfect adevărat că formele acestei culturi, întîlnite în epocile mai tîrzii și în contemporaneitate chiar, presupun o bază tradițională anterioară foarte veche și foarte puternic înrădăcinată. Acest lucru este cu atît mai adevărat pentru acele regiuni, cu cît se știe că celelalte două populații germanice care au trecut pe acolo, goții și longobarzii, nu au cunoscut asemenea instrumente populare de suflat și deci, prin analogie, se poate presupune că și anaunii, germani și ei, le-ar fi moștenit de la populațiile pregermanice anterioare. Autorul nu-și continuă demonstrația dincoace de această dată documentară de la sfîrșitul sec. al IV-lea e. n., afirmînd doar că în epocile mai noi dovezile documentare se înmulțesc, astfel că pentru cele mai caracteristice instrumente populare ale zonei alpine austriace se poate stabili cu destulă precizie linia continuă a evoluției lor istorice pînă în ziua de azi.

Astfel, ipoteza lui Spaun de acum o sută și mai bine de ani, se dovedește justă, întrucît noile cercetări ale Dr. Leopold Schmidt au demonstrat că la începutul epocii istorice din Tirolul austriac au existat instrumente populare și cîntece populare asemănătoare cu cele de azi. Dacă acestea reușeau să trăiască chiar sub presiunea stratului de cultură provincială romană, înseamnă că tradiția pe care se întemeiau trebuie să fi fost puternică și vie, deci îndelungată; dacă, în forme evoluate, au ajuns pînă în zilele noastre, înseamnă de asemenea că tradiția lor a fost puternic înrădăcinată în cultura populară locală. Ceea ce a condiționat geneza lor și a asigurat continuitatea lor istorică este cultura specific pastorală a regiunii, cultură determinată de mediul geografic alpin. Meritul autorului nu este numai de a fi descoperit cea mai veche mențiune a cîntecului popular austriac, ci de a o fi folosit pentru a demonstra că din cele mai vechi timpuri, în părțile muntoase ale Austriei, s-a dezvoltat o cultură populară de tip pastoral, puternică și continuă, care stă la baza culturii muzicale austriace de azi.

ADRIAN FOCHI.